

↑ ناوشهید مهدوی ● عکس: ایرنا

گزارش مرکز مطالعات خاورمیانه آمریکا از توانمندی های دریایی جمهوری اسلامی

ایران به دنبال هژمونی در دریاست

گزارش تحلیلی

گروه سیاست

ناوهای شهید مهدوی و شهید باقری برای حمل بالگردها و پهپادهای یال ثابت از باند پرتاب می شوند. مورد دوم، شامل پهپاد کامیکازه شاهد-۱۳۶ یا نوک انفجاری با برد تا ۲۵۰۰ کیلومتر است

مرکز مطالعات خاورمیانه آمریکا، در گزارشی به ارزیابی خود از ناوهای پهپادبر سیاه پرادخته است. این مرکز بیان می کند: «از اواخر دسامبر تا اوایل ژانویه، گزارش هایی منتشر شد مبنی بر اینکه نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران در حال تبدیل کردن دو کشتی کانتینری تجاری متعلق به خط کشتیرانی دولتی تحریم شده گروه IRISL به اولین ناو هواپیمابر (پهپادبر) خود به نام های شهید مهدوی و شهید باقری است.» مطالب حاضر که ترجمه بخش هایی از این مقاله است، بر راهبرد بلندمدت ایران برای ایجاد ناوهای پهپادبر و بالگردبر تمرکز دارد.

ایران تمرکز خاصی را بر بازطراحی کشتی های تجاری و تبدیل این کشتی ها به ناوهای نظامی دارد. ایران به دنبال این است که از امتداد خلیج فارس تا دریای عمان به هژمون دریایی منطقه تبدیل شود و تمام تحرکات کشتی های تجاری و نظامی در منطقه را رصد کند. با توجه به رویکرد آمریکا در منطقه خلیج فارس که عبارت از موازنه فراساحلی (موازنه از راه دور) است، به نظر می رسد که کشورهای همجوار باید قابلیت های متعارف، ایالات متحده با این کشور پرهیز کنند. استقرار پهپادهای

تجاری همچون شاهد-۱۳۶ که تا شعاع ۲۵۰۰ کیلومتری می تواند پرواز کنند، با توجه به وسعت منطقه خلیج فارس تا دریای عمان، امکان استقرار سپر دفاعی مشترک را در بستر دریا طبق آنچه در توافق آبراهام آمده است، تقریباً بی خاصیت می کند. همچنین بیم این وجود دارد که شعاع عملیاتی ایران از خلیج فارس و دریای عمان فراتر رفته و به دریای سرخ و خلیج عدن برسد و امکان دارد شعاع عملیاتی مورد نظر ایران تا اقیانوس هند قرار بگیرد. یکی از چالش های دیگر برنامه ناوهای پهپادبر ایرانی برای آمریکا، در اختیار قرار دادن این تکنولوژی به متحدان دولتی و غیردولتی خود در سرتاسر منطقه و جهان است؛ امری که ایران در حوزه پهپادی آن را اجرائی کرده و محصولاتش را به برخی کشورهای دیگر صادر می کند. در نتیجه استدلال می شود که باید با ایجاد توافق های امنیتی، راهبرد بلندمدت ایران در حوزه ناوها را مهار و کنترل کرد.

شرکت مجتمع کشتی سازی و صنایع فراساحلی ایران در بندرعباس در نزدیکی تنگه هرمز - اصلی ترین نقطه توقف ترانزیت نفت دریایی جهان - از این تبدیل (کشتی ها) پشتیبانی می کند. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حداقل از ماه مه روی ناوشهید مهدوی کار می کند و انتظار می رود در سال ۲۰۲۳ آن را تکمیل و راه اندازی کند.

در حال حاضر، بعید است که پهپادهای ایران خطری آشکار و بالفعل برای ایالات متحده ایجاد کنند. در کنار سایر قابلیت های متعارف، ایالات متحده ناوهای هواپیمابر برتر را در اختیار دارد

۱۳۹۹ شمسی

در این سال، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یک نفتکش را به یک کشتی Makran تبدیل کرد که می تواند پهپادهای جنگی و همچنین دارای قابلیت های دیگر را حمل کند. آن سال، مکران به مدت چهار ماه در اقیانوس اطلس و دریای بالتیک مستقر شد و در آنجا به نمایندگی از ایران در رژه نیروی دریایی روسیه در کنار ناوچه سهند به دریانوردی پرداخت. در دسامبر ۲۰۲۲، این ناو در حال عبور از اقیانوس آرام مشاهده شد.

به رغم مواجهه با موانع در گذشته، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در حال تبدیل شناورهای تجاری به کشتی های جنگی نیروی دریایی برای نوسازی ناوگان خود است

روسیه این تجهیزات را در جنگ اوکراین، عمدتاً علیه اهداف زیرساختی حیاتی، با تأثیرات محلی ویرانگر به کار گرفته است. ایران همچنین از آنها در چندین حمله به نفتکش های مرتبط با اسرائیل در خلیج فارس استفاده کرده است. در ۱۵ نوامبر ۲۰۲۲، یک شاهد-۱۳۶ به بدنه نفتکش شرکت کشتیرانی اقیانوس آرام شرقی تحت کنترل اسرائیل، آسیب رساند. به نظر می رسد که برخی حملات هواپیمای بدون سرنشین به نفتکش ها مرحله جدیدی از جنگ نفتکش ها است که در آن ایران، کشتی های تجاری مرتبط با اسرائیل و سایر دشمنان را در پاسخ به فشار اقتصادی غرب هدف قرار می دهد تا موقعیت بازراندگی خود را تقویت کند. این اولین باری نیست که ایران کشتی های تجاری را که به دلیل تحریم های اقتصادی از خدمت خارج شده اند، تغییر کاربری داده و به کشتی های جنگی تبدیل می کند. در سال ۲۰۲۰، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یک کشتی تجاری را به ناو جنگی چند منظوره شهید رودکی برای شناسایی، رزم و تدارکات با برد عملیاتی بالقوه تا دریای سرخ در سواحل عربستان سعودی و یمن به یک ناو نظامی تبدیل کرد. این ناو جنگی مانند ناوهای شهید مهدوی و شهید باقری نام خود را از نام شهید دریادار عبدالله رودکی گرفته است. این ناو می تواند بالگردها، پهپادها و قایق های تندروی مجهز به حمله سریع را حمل کند که سپاه پاسداران انقلاب اسلامی همواره از آنها برای نظارت و آزار کشتی های نیروی دریایی آمریکا در خلیج فارس استفاده می کند.

در سال ۲۰۲۱، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یک نفتکش را به یک کشتی پایه به نام IRISL Makran تبدیل کرد که می تواند پهپادهای جنگی و همچنین دارای قابلیت های دیگر را حمل کند. در آن سال، مکران به مدت چهار ماه در اقیانوس اطلس و دریای بالتیک مستقر شد و در آنجا به نمایندگی از ایران در رژه نیروی دریایی روسیه در کنار ناوچه سهند به دریانوردی پرداخت. در دسامبر ۲۰۲۲، این ناو در حال عبور از اقیانوس آرام مشاهده شد. به رغم مواجهه با موانع در گذشته، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در حال تبدیل شناورهای تجاری به کشتی های جنگی نیروی دریایی برای نوسازی ناوگان خود است. در این فرایند، این کشور قصد دارد توانایی های دریایی با دریانوردی خود را بهبود بخشد و خطوط ارتباطی خود را به منظور اجرای مؤثرتر جنگ نامتقارن علیه دشمنان در خلیج فارس گسترش دهد.

توان رزمایشی

ناوهای شهید مهدوی و شهید باقری احتمالاً بخشی از لشکر ناوهای پهپادبر نیروی دریایی ایران خواهند بود که متشکل از چند ناو و زیردریایی است که در مراسم و تمرین هایی که توانایی های پهپادهای دریایی ایران را به نمایش می گذارند، افزایش خواهند داد.

توانمندی پهپادی و بازراندگی

ناوهای شهید مهدوی و شهید باقری برای حمل بالگردها و پهپادهای بال ثابت از باند پرتاب می شوند. مورد دوم، شامل پهپاد کامیکازه شاهد-۱۳۶ با نوک انفجاری با برد تا ۲۵۰۰ کیلومتر است. گفته می شود

حضور یافتند. در ۳۱ دسامبر، نیروی دریایی ایران یک فروند پهپاد کامیکازه ایابیل را از کشتی فرود IRIS Lavan آزمایش کرد که در داخل خاک ایران پرواز کرد و هدفی را که به نظر می رسید ماکت پایگاه دریایی ایلات اسرائیل بود، مورد اصابت قرار داد. پیش از آن نیز نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در ۲۴ تیرماه ۱۴۰۱ با برگزاری رزمایشی، ناوهای پهپادبر خود را در آب های بین المللی اقیانوس هند رونمایی کرد. در این مراسم، کشتی ها و زیردریایی های این رزمایش، پهپادهای مختلف نظارتی، رزمی و کامیکازه را پرتاب کردند. این رویداد همزمان با اولین سفر جو بایدن، رئیس جمهور آمریکا به خاورمیانه بود. به علاوه، این مراسم پس از حداقل دو حمله پهپادی که اسرائیل در اوایل سال در داخل ایران برای خرابکاری و عقب انداختن برنامه رو به رشد هواپیمای بدون سرنشین خود انجام داده بود، برگزار شد. مورد اخیر بخشی از چهار رکن استراتژی امنیتی جمهوری اسلامی که کنار موشک ها، نیروهای نیابتی و جنگ سایبری است.

فراتر از جنبه های نمایشی و رسانه ای، قابلیت پرتاب پهپاد از روی کشتی ایرانی، اقتداری با دوام، نامتقارن و فرصت طلبانه برای مقابله با سیاست های آمریکا در داخل و خارج از منطقه است. همانند توان پهپادی، به نظر می رسد که ایران می تواند این قابلیت را به شرکای دولتی و یا غیردولتی و نمایندگان نیابتی خود در خاورمیانه و سراسر جهان صادر کند. همچنین می تواند به استفاده از این توانایی علیه نفتکش ها و تأسیسات اسرائیل و سایر رقبا ادامه دهد. ایران می تواند ناوهای حامل، سایر کشتی های نظامی و کشتی های تجاری خود را تغییر کاربری دهد تا حملاتی را انجام دهند که جلوگیری از آنها بشدت دشوار به نظر می رسد. این باعث شده است که ایالات متحده، اسرائیل و متحدانشان برای همکاری در چهارچوب توافقنامه آبراهام به دنبال سیستم های دفاع هوایی مشترک باشند، هرچند از لحاظ فنی با توجه به وسعت منطقه کاری بسیار دشوار به حساب می آید. عمق استراتژیک توانمندی دریایی ایران، گزینه های بیشتری را برای این کشور و مقابله با دشمنانش از خلیج عدن تا خلیج عمان فراهم می کند. حتی ممکن است الگوهای کشتیرانی در سراسر دریای عرب و اقیانوس هند را تحت تأثیر قرار دهد و خطوط ارتباطی دریایی دشمنان خود را هنگامی که به دریا می روند و آسیب پذیرتر هستند، تهدید کند. ممکن است برخی تصور کنند که معرفی قابلیت های رهگیری غربی و سامانه های یکپارچه پدافند هوایی تا حدی اثربخشی پهپادهای عرضه شده توسط ایران را کاهش داده است؛ با این حال، وقتی صحبت از خلیج فارس و اقیانوس هند به میان می آید، گستردگی منطقه عملیاتی همراه با محدودیت های منابع ایالات متحده و ناامیدی از انعطاف پذیری ایران، امکان تضعیف این قابلیت نوظهور را کاهش می دهد.

ناوهای پهپادبر ایران در صورت استقرار در اواخر امسال، کشتیرانی و دیگر اهداف

با ارزش آمریکا در سراسر منطقه و فراتر از آن را تهدید خواهند کرد. اولویت های بالاتر نیروی دریایی آمریکا در خارج از خاورمیانه، همراه با ماهیت قابلیت های نامتقارن، زمینه هایی را برای نیروهای منطقه ای مانند ایران ایجاد می کند تا بازراندگی، قدرت بیشتر کنند. قابل ذکر است، جمهوری اسلامی پس از انجام یک سری رزمایش دریایی در ماه ژانویه، تصریح کرد که دکترین نظامی این کشور، روی استقرار فناوری موشکی و پهپادی تهاجمی برای مقابله با هرگونه تهدید احتمالی از سوی دشمنان تمرکز خواهد کرد.

نتیجه

ایران مانند گذشته شناورهای تجاری تحریم شده و بلااستفاده را به کشتی های جنگی نیروی دریایی تبدیل می کند. امسال (۲۰۲۳) قصد دارد حداقل یکی از دو کشتی (شهید باقری یا شهید مهدوی) را تکمیل و راه اندازی کند تا آن را به توان خود که بخشی از آن در تابستان گذشته در معرض نمایش قرار گرفته بود، اضافه کند. به رغم مزیت های استراتژیک و عملیاتی که ممکن است ایالات متحده داشته باشد، ناوهای ایرانی می توانند به طور نمادین سیاست ها و اقدامات آمریکا در منطقه را مورد چالش قرار دهند و به مقابله با حملات اسرائیل علیه جمهوری اسلامی بپردازند.

حملات پهپادهای پرتاب شده از کشتی، همچنین می تواند به ایران این امکان را بدهد تا اهداف دشمنانش در منطقه را نشانه رود. همچنین توان مقابله با تهدیدهای احتمالی را در بردهای بلندتر در داخل و خارج از خلیج فارس و اقیانوس هند افزایش می دهد. این توان در کنار دشواری بیش از حد ایالات متحده و متحدان و شرکای منطقه ای آن برای استقرار پدافند هوایی یکپارچه در گستره وسیع منطقه دریایی آسیب پذیر در برابر پهپادهای کامیکازه ایرانی با شعاع حمله ۲۵۰۰ کیلومتری، بیشتر اهمیت پیدا می کند.

ایران از قابلیت پهپادی خود برای نفوذ هرچه بیشتر استفاده می کند. از زمان انقضای تحریم تسلیحاتی سازمان ملل متحد علیه ایران در اکتبر ۲۰۲۰، این کشور هواپیمای بدون سرنشین را به کشورهای مختلفی مانند ویتنام صادر کرده، کارخانه تولید هواپیمای بدون سرنشین را در تاجیکستان افتتاح کرده و اخیراً گزارش شده که چندین کارخانه تولیدی از این دست را در روسیه افتتاح کرده است. با افزایش تولید پهپاد در مکان های مختلف خارج از کشور، دستیابی و استفاده از فناوری های پیشرفته برای نظارت و نبرد و تهدید قریب الوقوع ناوهای هواپیمابر بدون سرنشین در آب های منطقه ای و بین المللی، تصویری از یک برنامه پهپادی مؤثر و گسترده ایرانی پدیدار می شود. دولت کاملاً از این توان حمایت می کند و تلاش سازمان های کلیدی بخش دفاعی، مانند پژوهش و جهاد خودکفایی نیروی هوافضای سپاه در آن محسوس است. با توجه به این توان، بازیگران منطقه ای مانند عربستان سعودی می توانند دنباله روی امارات متحده عربی و انجام مذاکرات امنیتی دریایی با ایران به عنوان اولین گام بالقوه برای یک چهارچوب امنیتی منطقه ای جامع تر فکّر کنند.

↑ ناوشهید رودکی ● عکس: تسنیم